

ТЕМА. Василь Стефаник. Життя та творчість. Новела «Камінний хрест» як модерністський твір. «Камінний хрест» В. Стефаника – психологічне розкриття теми еміграції. Історична основа твору. Сюжетно-композиційні особливості.

Мета: ознайомити учнів із життям і творчістю В. Стефаника, розкрити ідейно-художній зміст новели «Камінний хрест»; розвивати вміння учнів висловлювати свої думки з приводу прочитаного; прищеплювати їм шанобливе ставлення до загальнолюдських цінностей.

Обладнання: портрет письменника; виставка творів В. Стефаника та творів про нього; грамзапис новели «Камінний хрест».

I. МОТИВАЦІЯ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ

1. Оголошення теми, мети, завдань уроку.

2. Епіграф до уроку:

Він володіє тяжким секретом передавати настрої в розмовах і в обстановці... Двома-трьома швидкими штрихами він надзвичайно яскраво зображує нам цілі драми.

Леся Українка

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ

1. Вступне слово вчителя.

Василь Стефаник... Селянин з діда-прадіда, сільський філософ, новеліст світового рівня.

Поряд із видатними новелістами Гі де Мопассаном, А. Чеховим, Е. Хемінгуєм, які здобули визнання у світовій літературі, дослідники ставлять Василя Стефаника. Він був великим новатором і майстром стислої, драматичної за змістом соціально-психологічної новели про сільське життя. Вражаючим є розуміння Стефаником душі свого героя — знедоленого селянина, захоплює й вміння автора створювати кінематографічні за точністю та деталями образи, дивовижно глибокі символи.

Для письменника головним є не опис подій, а те, як ці події позначаються на почуттях персонажів, на зміні їхніх настроїв і переживань.

2. Бесіда з учнями за планом.

1) Характеристика епохи, в яку жив і творив письменник.

2) Дитячі та юнацькі роки письменника. Стосунки з родиною.

3) Початок літературної діяльності. Основні збірки письменника. (1899 — «Синя книжечка»; 1900 — «Камінний хрест»; 1901 — «Дорога»; 1905 — «Моє слово»; 1926 — «Земля».)

4) Дружба В. Стефаника з іншими митцями слова.

5) Останні роки життя письменника.

III. СПРИЙНЯТТЯ Й ЗАСВОЄННЯ УЧНЯМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Слово вчителя з елементами бесіди.

Твори В. Стефаніка, написані кров'ю серця й великим талантом, стали окрасою не лише української, а й світової літератури. Письменник хотів бачити свій край вільним, щасливим, і своєю творчістю наближав цей час.

Стефанік увійшов у історію світової новелістики як автор правдивих соціально-психологічних новел з життя галицького селянства. Пройняті трагізмом і глибиною душевних переживань, його твори стали яскравим свідченням засвоєння письменником найвищих досягнень європейських літератур. За словами І. Франка, покоління, яке з гідністю представляє В. Стефанік, намагалося «модерним європейським способом зобразити своєрідність життя українського народу».

«Василь Стефанік, може, найбільший артист, який появився у нас від часу Шевченка... Стефанік — абсолютний пан форми... правдивий артист із Божої ласки, яким уже нині можемо повеличатися перед світом», — таку оцінку дав творчості письменника Іван Франко.

Психологічні новели Стефаніка — то картини трагедії селянського життя, трагедії безнадійних злиднів покутського села. З них постає світ, повний смутку, горя і водночас добра й любові до людини. А який твір називається новелою? (Учні називають основні ознаки цього жанру.)

2. Записати в зошити.

Тематичні рамки прози В. Стефаніка.

- 1) Показ безвихідного становища галицького селянства.
- 2) Змалювання родинної трагедії, ідіотизму сільського життя, тягара економічних і соціальних чинників.
- 3) Відтворення психології селянина-емігранта.
- 4) Антивоєнні мотиви новел Стефаніка. Твори на жовнірську тематику.
- 5) Зображення повоєнного села в часи польсько-шляхетського панування.

3. Слово вчителя.

Розорення і безпросвітні злидні наприкінці XIX ст. гнали галицьких селян в масову еміграцію до Америки. Проводи на чужину здалися письменнику схожими на похорон. Це призвело до створення новели «Камінний хрест» (1899).

Далі ми спробуємо з'ясувати, які події спричинилися до появи творів на тему еміграції.

4. Повідомлення учня на тему «Еміграція галицьких селян до Америки та Канади наприкінці XIX — на початку XX ст. Прообрази новели «Камінний хрест».

(Новелу написано на основі реальних подій. Прообразом Івана Дідуха була реальна особа — русівський селянин Іван Ахтемійчук, який дійсно виїхав до Канади і листувався з письменником.)

5. Робота з текстом новели «Камінний хрест».

- 1) Знайти місця, де показано любов Івана Дідуха до своєї землі, до того піщаного горба.
- 2) Чому ж Іван Дідух їде до Канади?

3) Якими художніми засобами підкреслюється тяжке становище сім'ї Івана Дідуха і безрадісне майбутнє емігрантів?

4) Чому новелу названо «Камінний хрест»? Що символізує ця назва?

(Назва неоднозначна: це і масивний кам'яний хрест, споруджений Іваном Дідухом на піщаному схилі як пам'ятник на згадку про себе. Водночас хрест — символ непосильної, нелюдської праці селян. Нести важкий хрест має крім прямого, ще й переносне значення — мучитись. Селянський хрест не просто важкий — він камінний. До того ж хрест асоціативно пов'язаний в новелі з Образом «далекої могили» — еміграції. Асоціативне значення (підтекст назви) значно об'ємніше й вагомніше від прямого.)

(Звучить у грамзапису уривок з новели.)

III. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Один учень робить висновок про новелу «Камінний хрест».

(У новелі «Камінний хрест» родина Івана Дідуха в пошуках кращої долі вибирається до Канади. Прощання Івана з рідною хатою, селом, односельцями — це своєрідний похорон. Камінний хрест зі своїм та жінчиним ім'ям, поставлений Іваном Дідухом на глиняному горбі, який він усе своє життя обробляв тяжкою працею, став символом страждань сотень тисяч галицьких українців, що їх злидні погнали за океан, до «Гамерики» й Канади.)

Образ Івана Дідуха — це образ усього галицького селянства. Його трагедія — трагедія всього краю.

IV. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Прочитати новелу В. Стефаніка «Сини»; опрацювати теоретичний матеріал.

Індивідуальне завдання: підготувати реферат «Оцінка творчості В. Стефаніка українськими письменниками».